

Válasz Gugán Katalin hozzászólására

Nagyon köszönöm a hasznos megjegyzéseket.

Ami a negatív ciklust illeti, Jespersen szerint ennek az alábbi jellemzői vannak:

1. Az eredeti tagadóelem tagadó ereje meggyengül;
2. újabb tagadóelem jelenik meg;
3. ez negatív értelmű főnévi kifejezés vagy határozószó;
4. az újabb tagadó elem először opcionális;
5. majd az új tagadóelem veszi át a tagadás hordozójának szerepét;
6. az eredeti tagadóelem kihal.

A magyarban megfigyelt jelenségsor a 3. kritériumot nem teljesíti (illetve, vitatható, hogy teljesíti-e, ugyanis *nem* típusú tagadóelemeket a nemzetközi szakirodalom gyakran a határozószók osztályába sorolja.) Gugán Katalin felhívja rá a figyelmet, hogy a 2. kritérium sem pontosan a Jespersen által leírt módon teljesül, mivel az új tagadóelem azonos a régivel, annak újbóli kitétele. Az eredeti tagadóelemnek a 6. kritériumban említett eltérése a magyarban az általános névmásba, illetve a kötőszóba való beleolvadását jelenti. Az alpfeltevésünk meghatározta nézőpont kérdése, hogy az összes kritériumot a tagadó ciklus definíciós jegyének tartjuk-e, azaz, a 3. kritérium nem teljesülése esetén minek tekintjük a megfigyelt folyamatot. Generatív keretben az egyedinek látszó jelenségek mögött is univerzális tendenciákat keresünk. A Jespersen által megfigyelt tagadószerkezeti változások lényegének én a ciklikusságot, a tagadóelem tagadó erejének meggyengülését és egy új tagadó elem kezdetben opcionális, majd kötelező belépését érzem, ezért jogosnak tartom a 'tagadó ciklus' elnevezést – noha kétségtelenül pontosabb volna 'a tagadó ciklus egy változatá'-t, 'a Jespersen-i ciklus sajátos megjelenési formájá'-t emlegetni.

Horváth László egy megjegyzésére is szeretnék reagálni. Horváth László szerint Tóth Ildikó legfontosabb eredménye a személyragozott és a ragozatlan infinitívusok megoszlására vonatkozó elméletem meggyőző cáfolata. Én nem így látom. Amellett, hogy Tóth Ildikó legfontosabb, elméletileg is releváns új eredménye annak magyarázata, hogy mi váltotta ki a kontrollszerkezetekben az infinitívus személyragozásának eltűnését, véleményem szerint tanulmánya nem cáfolja, hanem „helyreteszi”, s ezzel éppen megerősíti teóriámat – azáltal, hogy megindokolja, hogy az általam felállított képlet miért csak túlnyomórészt és nem száz százalékban fedi a mai nyelvvállapot tényeit. Mint Tóth Ildikó megmutatta, általánosításom, miszerint a főnévi igenév akkor személyrag nélküli, ha rejtett névmási (PRO) alanyát egy főmondati összetevő kontrollálja, és akkor személyragos, ha saját önálló alanya van (lásd (1a,b), az ómagyarra még egyáltalán nem volt jellemző; akkor még a kontrollált alanyú igenév is személyragot viselt vagy viselhetett. Ugyanakkor az általam leírt általánosítás képviseli azt a célpontot, amely irányába a változás megindult, melyet a változás s-görbéje egyre inkább megközelít, s melyet már csaknem teljesen elért.

- (1)a. Nem volt szép tőled_i [PRO_i hazudni]
b. Nem volt érdemes [Jánosnak hazudnia]